

ANA ŠTURM

Smrt letu 2020

Konec leta je na Netflixu pod naslovom **Smrt letu 2020** (Death to 2020, 2020, Al Campbell in Alice Mathias) pristal približno enouren, še kar smešen pregled dogodkov, ki so zaznamovali distopično leto 2020. Mokumentarec, pod katerega se kot scenarista podpisujeta ustvarjalca serije **Črno ogledalo** (Black Mirror, 2011–), Charlie Brooker in Annabel Jones, nam skozi izbor medijsko najodmevnejših trenutkov (požari, širjenje virusa, smrt Georgea Floyd, protesti, rušenje kipov, ameriške volitve ...) tega bizarnega in zavoženega leta nastavlja ogledalo naše trenutne realnosti, ki je bolj čudna od fikcije. Če smo bili v času prvega *lockdowna* na kolektivni dieti **Tiger Kinga** (2020), edine serije, ki je bila bolj šokantna kot apokaliptična pandemijska realnost, nas je na zaslone v drugem valu prikovala še bolj senzacionalistična in *bingeworthy* serija, nekakšno duhovno nadaljevanje *Tiger Kinga*, v kateri je v titularni vlogi nastopil (in prav tako epsko in klavrno propadel) kar ameriški predsednik sam. Šov z naslovom »Ameriške volitve« je imel vse, kar si gledalec lahko poželi, od besednih dvobojev v stilu Jerryja Springerja, spletnih potegavščin, predsednikove okužbe s koronavirusom in fantastičnih teorij zarote, do spektakularnega zaključka z vdorom Trumpovih podpornikov v kongres 6. januarja 2021, v katerem so senatorji prav takrat potrjevali zmago Joeja Bidena.

Medtem ko se je svet (in z njim Slovenija) počasi, dan za dnem vse bolj in bolj pogrezal v brezno nesmisla, se je pri nas znotraj tega distopičnega filma zgodila še čisto prava metafilmska grozljivka. Mora(na) na kvadrat. Ker je v zvezi s to temo preteklo že kar nekaj črnila, sledi samo kratek povzetek za anale. Vlada je spomladi, ob začetku pandemije blokirala proračunska sredstva, namenjena filmu, in z vehementnim ignoriranjem pogodbenih obveznosti sektor v devetih mesecih pripeljala na rob preživetja. Sredstva so bila sicer v sedmem

protikriznem paketu ukrepov zadnji decembrski teden sproščena – ampak, kot pravi Karpo Godina – sramota bo ostala. Dolgo pa bodo ostale tudi posledice te zgrešene politike, ki je že tako podhranjeno področje letos pahnila v najhujšo krizo v zgodovini slovenskega filma. Če hočemo, da slovenski film preživi, potrebujemo več politične volje za sistematično ureditev področja ter jasen strateški načrt razvoja tako produktivne kot reproduktivne kinematografije v naslednji dekadi. Do podobnih zaključkov pride tudi Matija Šturm, ki v tokratni številki uvede tematski sklop o animiranem filmu.

Ko pretresam letošnje nenavadno, razpokano in osamljeno leto, zaznamovano z zdravstveno, socialno in politično krizo, težko verjamem, da smo se pred slabim letom dni na Potsdamer Platzu brezskrbno drenjali na novinarskih projekcijah 70. Berlinale. Svet filmskih festivalov in obiskovanja kina se zdi kot včerajšnji svet, kot davna preteklost, ki obstaja le še v spominu. Večji del letošnjih filmskih dogodkov se je preselil na računalniške in televizijske zaslone, v zaprte in zapuščene kinodvorane pa so se naselili duhovi. Malo je stvari, ki jih letos pogrešam bolj kot obisk kina. Tišino, domačnost in zvok 35-mm projektorja v Slovenski kinoteki, udobne rdeče sedeže, prijetno vzdušje in prijazne blagajnike v Kinodvoru, ter zabavne *blockbusterske* večere v Kinu Bežigrad. Pogrešam filme na velikem platnu, kjer so večji od življenja. Obisk kina je kolektivna, družabna dejavnost in vsako kino je svoja zelo posebna filmska skupnost. Čeprav se je film na malih zaslonih uspel že dodobra udomačiti, ga doma spremljamo drugače kot v kinu, saj gre za izrazito zaseben kontekst. Pogrešam ritual kina, hiter espresso pred projekcijo, biljeterja ali biljeterko, ki ti odtrga karto, pridušeno zatemnjene luči, napovednike za nove filme, pa tudi to, da vsaj petkrat pogledam, če sem res dala telefon na potih.

Čeprav je bilo leto 2020 filmu nenaklonjeno, smo bili kljub temu deležni številnih filmskih in televizijskih presežkov, na kar kaže tudi letošnja že tradicionalna Ekranova lestvica najboljših filmov preteklega leta po izboru filmskih kritikov, kuratorjev in režiserjev. Dobri filmi so pač dobri ne glede na to, kje jih gledamo (čeprav vsi najbrž komaj čakamo, da si jih ob prvi priložnosti ogledamo tudi na velikem platnu). Največ glasov je prejel film **Nikoli redko včasih vedno** (Never Rarely Sometimes Always, 2020, Eliza Hittman), o katerem je v Ekranu maj/junij 2020 pisala Petra Meterc. Če bi želeli izpostaviti eno rdečo nit letošnjega leta, bi bila to izjemna bera filmov, pod katere se podpisujejo režiserke; med najvidnejšimi naslovi preteklega leta so se poleg *Nikoli redko včasih vedno* znašli vsaj še **Asistentka** (The Assistant, 2019, Kitty Green), **Kajillionaire** (2020, Miranda July), **Dick Johnson je mrtev** (Dick Johnson is Dead, 2020, Kirsten Johnson) in serija **Lahko te uničim** (I May Destroy You, 2020, Michaela Coel). Zato tudi ni naključje, da vam v pričujoči številki v branje ponujamo tekst Anje Banko o epskem filmskem esejju **Ženske delajo film** (Women Make Film, 2019) in izvrsten intervju z njegovim avtorjem Markom Cousinsom, ki ga je pripravil Žiga Brdnik.

O tem, da je (filmski) svet danes videti drugače kot pred slabim letom dni, ni več dvoma. Na Göteborgškem filmskem festivalu, ki bo na začetku februarja 2021 – tako kot večina

festivalov v tem času – potekal v digitalni obliki, so se srečnemu izbrancu ali izbranki (najbrž po navdihu filma **Svetilnik** [The Lighthouse, 2019, Robert Eggers]) odločili ponuditi možnost ogleda filmov na odročnem švedskem otočku Pater Noster. Seveda v popolni izolaciji: brez družine, prijateljev in mobilnega telefona, zgolj v družbi festivalskih filmov in bučecih valov. Domislico so poimenovali »izolacijski kino« (The Isolated Cinema), z njo pa želijo opozoriti, kako je pandemija v tem letu spremenila naš odnos do filma ter kaj sploh naj bi bila vloga filma v tem »novem« svetu. Poleg projekcij na otoku Pater Noster bodo dvema posameznikoma omogočili še ogled filmov v dveh filmskih dvoranah v Göteborgu, s čimer želijo opozoriti tudi na zapuščenost krajev, ki so sicer polni življenja, dogajanja in ljubiteljev filma. S podobnimi temami se bo ukvarjala tudi naslednja številka Ekрана. V sodelovanju z Društvom slovenskih filmskih publicistov Fipresci in s podporo Slovenskega filmskega centra pripravljamo posebno tematsko številko revije (marec/april), ki bo namenjena predvsem sondiranju dogajanja in sprememb na filmskem področju ter razmisleku o tem, kakšno filmsko krajino si želimo v prihodnosti.

Smrt letu 2020, svoboda filmu!

Želim vam radostno 2021 in upam, da se v letošnjem letu čim večkrat srečamo v kinu.

